

Paradigma's in het sociaal domein

Helder denken over
wetgevingsparadigma's
in de Participatiewet,
Jeugdwet en Wmo

Dit kaartenboek is gemaakt door

 De ArgumentenFabriek

www.argumentenfabriek.nl

 maart 2018

Inhoud

Frank Kalshoven

Gertrude van Driesten

Vormgeving

Leonie Lous

In opdracht van

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Wat staat waar in dit boek?

4 Introductie

5 Voorwoord

6 De wettenmaker werkt vanuit zijn eigen paradigma

10 Mensbeeld

14 Overheidsbeeld

20 Maatschappijbeeld

25 Tot besluit

26 Vaste deelnemers denktank

Voorwoord

Drie wetten in één sociaal domein. Drie wetten die vanuit verschillende departementen onder tijdsdruk geschreven zijn. Vanuit de praktijk zijn er geluiden dat het schuurt. Uit casuoverleggen weten we waar het schuurt. Soms ligt de oorzaak in de wet, soms in de interpretatie van de wet en soms in decentrale regelgeving. Samen met de uitvoerders zoeken wij naar oplossingen en repareren daar waar mogelijk de wet.

Ik denk echter dat de verschillende paradigma's, die het DNA vormen van de wetten en daarmee ook de adem van de gehele uitvoeringsketen, een tot nu toe onderbelichte oorzaak zouden kunnen zijn van het schuren van de wetten.

Laten wij eens op een iets abstracter niveau kijken naar de relatie tussen de wetten in het sociaal domein. Waar beogen zij hetzelfde en waar schuurt het? Welk mensbeeld, overheidsbeeld en maatschappijbeeld veronderstelt de wetgever en welke gevolgen heeft dat voor een wet? En zijn die beelden voor de verschillende wetten gelijk of botsen zij? Wat gebeurt er als je de Participatiewet zou schrijven vanuit het WMO-paradigma en andersom?

Dit boekje geeft die zoektocht weer van de denktank samen met De Argumentenfabriek. En die zoektocht levert veel dezelfde, maar ook tegenstrijdige beelden op. Die kunnen leiden tot problemen of onzekerheid in de uitvoering om te doen wat nodig is. Met dat resultaat is het verstandig in een volgende stap na te gaan of die beelden en tegenstrijdigheden dominant zijn in de praktijk. Maar ook om na te denken over het gebruikte paradigma bij de doorontwikkeling van het integrale sociale domein.

Bernard ter Haar,
*Directeur-generaal sociale zekerheid en integratie
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid*

De wettenmaker werkt vanuit zijn eigen paradigma

Wat is een wetgevingsparadigma? Verschillen de paradigma's achter verschillende wetten in het sociaal domein van elkaar? Hoe groot is de impact van verschillende paradigma's? Dit zijn de kernvragen die in deze verkenning centraal staan. We doen eerst verslag van de aanleiding voor dit denkwerk, beschrijven dan de gevolgde werkwijze en presenteren vervolgens de resultaten.

Aanleiding

“Onder stoom en kokend water”, zoals een van de betrokkenen het omschrijft, “heeft het vorige kabinet drie grote decentralisaties doorgevoerd.” De Rijksoverheid hevelde taken, geld en verantwoordelijkheden over naar gemeenten op de terreinen werk en inkomen (de Participatiewet), de zorg voor kinderen en hun ouders (de Jeugdwet) en de ondersteuning van burgers (de Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015). Mede door de tijdsdruk hebben de betrokken ministeries gedurende het maken van de wetten weinig bij elkaar in de schrijfkamer gekeken. En gedurende het proces heeft de Tweede Kamer op onderdelen de wetten aangepast.

Gemeenten kregen zo van twee afzenders drie verschillende wetten aangereikt, met het vriendelijke verzoek deze uit te voeren als onderdeel van het ‘sociaal domein’. De gemeente, die als overheid het dichtst bij de burger staat, zou

het best in staat moeten zijn om de afzonderlijke beleidsterreinen daar waar nodig keurig op elkaar af te stemmen tot ‘integraal beleid’.

De gemeenten doen hun best, maar lopen in de praktijk tegen allerlei belemmeringen aan die dat integrale werken lastig realiseerbaar maken. Deze belemmeringen zijn er in allerlei soorten en smaken. In deze verkenning kiezen we er één uit, zonder hiermee onrecht te willen doen aan alle andere.

De hypothese is dat gemeenten er last van hebben dat de wetten voor het sociaal domein geschreven zijn vanuit andere ‘paradigma’s; beelden in het hoofd van de wetgever over hoe mensen in elkaar zitten, hoe de overheid werkt en wat maatschappelijk juist en rechtvaardig wordt gevonden.

Als de ene wet voorschrijft, huiselijk geformuleerd: zit de burger maar flink achter de broek. En de andere wet schrijft voor: wees een beetje meegaand met en ondersteunend aan de burger. Dan is het lastig voor een gemeente om te werken aan één sociaal domein.

Ware het niet beter, zo gaat de hypothese verder, als alle wetten voor het sociaal domein geschreven zouden zijn vanuit hetzelfde paradigma? Niet alleen de drie wetten die in deze verkenning centraal staan, maar ook aanpalende wetgeving binnen het sociaal domein?

Vanuit deze achtergrond heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) aan De Argumentenfabriek gevraagd een begin te maken met gestructureerd nadenken over deze hypothese.

Werkwijze

We hebben een aantal logisch opeenvolgende centrale vragen bedacht. Ten eerste: wat is een wetgevingsparadigma? Waar hebben we het eigenlijk over? Ten tweede: uit welke elementen bestaat een wetgevingsparadigma? Ten derde: verschillen de drie wetten, en zo ja op welke elementen van het paradigma dan? Ten vierde: verandert een wet als je die schrijft vanuit een ander paradigma?

Deze centrale vragen hebben we in eerste aanleg beantwoord met een denktank bestaande uit ambtenaren van diverse ministeries, waaronder SZW, VWS, J&V en BZK, kennisinstellingen en een vertegenwoordiger van gemeenten. De resultaten van het denkwerk hebben we tijdens een conferentie op 23 januari 2018 voorgelegd aan zo'n veertig aanwezigen, mensen afkomstig uit zowel de beleidmakerswereld als de wereld van de uitvoering. De resultaten van deze conferentie zijn verwerkt in deze rapportage. We danken de denktank en de deelnemers aan de conferentie voor hun bijdragen.

Samen met de denktank hebben we een definitie gemaakt die gedurende het denkproces bruikbaar bleek. Deze luidt:

Een wetgevingsparadigma is de verzameling (impliciete) veronderstellingen bij de wetgever over intenties, gedrag, waarden en normen van alle bij de wet betrokkenen.

De auteur van de wet, is hierbij de gedachte, heeft bij zijn schrijfwerk een beeld voor ogen hoe de wereld in elkaar zit, in het bijzonder een beeld van Nederland in de 21ste eeuw. Hij heeft een beeld over hoe mensen in elkaar zitten, wat de juiste rol is van de overheid (nationaal en lokaal) en hoe de maatschappij geordend hoort te zijn. Een deel van deze veronderstellingen maakt de wetgever expliciet, maar andere laat hij impliciet. Het impliciet laten is geen kwade wil, opzet of slechtheid; de wetgever moet een wet maken over onderwerp X; geen essay schrijven over het achterliggende paradigma van waaruit de wet is geschreven.

De eerste stap om deze definitie te concretiseren, is het expliciet maken van de betrokkenen bij een wet. Zo zijn we gekomen tot drie deelvragen. Ten eerste: Welk 'mensbeeld' heeft de wetgever? Ten tweede: welk beeld heeft de wetgever van 'de overheid'? Ten derde: welk beeld heeft de wetgever van 'de maatschappij'?

Met de denktank zijn we op zoek gegaan naar de antwoorden op deze drie vragen, met steeds de drie genoemde wetten voor ogen als toetsmateriaal. Het resultaat van deze zoektocht staat beschreven op de drie informatiekaarten op de volgende pagina's van dit boekje.

Resultaten

De eerste hulpvraag bij het identificeren van het paradigma van de wetgever was steeds: Waarover maakt de wetgever (impliciet of expliciet) veronderstellingen? Op de kaarten zijn deze onderwerpen terug te vinden als eerste antwoordlaag.

We lichten de resultaten toe aan de hand van ‘mensbeeld’.

We zijn onder ‘mensbeeld’ gekomen tot acht onderwerpen, bijvoorbeeld het ‘keuzegedrag’ van mensen. Hoe kiezen mensen? Vervolgens hebben we bij dit onderwerp een vraag gesteld met antwoordopties. Voor ‘keuzegedrag’ luidt de vraag op de kaart: ‘Welke veronderstelling maakt de wetgever over de manier waarop mensen keuzes maken over hun leven?’ We hebben hierbij drie antwoordopties geformuleerd. De wetgever zou, impliciet of expliciet, kunnen veronderstellen dat mensen altijd keuzes maken op basis van rationele overwegingen; de wetgever zou ook kunnen veronderstellen dat mensen weliswaar rationeel willen handelen maar vaak feilbaar zijn bij het maken van keuzes; en tenslotte zou de wetgever kunnen denken dat mensen in de regel irrationeel handelen.

Vervolgens hebben we, met de drie wetten in de hand, gekeken welke van de antwoordopties de wetgever de facto heeft gekozen. In het geval van het ‘keuzegedrag’ van mensen veronderstellen de drie wetgevers, volgens de denktank, dat mensen ‘rationeel handelen’.

Dit is de structuur en opzet van elk van de drie kaarten. Op elke kaart staat eerst het terrein benoemd (mensbeeld, overheidsbeeld, maatschappijbeeld); dan het onderwerp (bijvoorbeeld keuzegedrag, beleidsvrijheid of solidariteit); dan een vraag over dit onderwerp met antwoordopties; dan de keuze uit de antwoordopties van de wetgever. We hebben de onderwerpen per kaart verdeeld in onderwerpen waarover de wetten nagenoeg overeenkomen; en onderwerpen waarop de wetgevers sterk(er) verschillende antwoorden geven. Waar de antwoorden verschillen, schreven de wetgevers hun wetten dus vanuit een ‘ander paradigma’.

Reflectie en observaties

Bij deze exploratieve werkwijze en de gepresenteerde resultaten past enige beschouwing.

Ten eerste: alle antwoorden op de kaarten zijn gegeven vanuit het perspectief van de wetgever. Tijdens de gesprekken is duidelijk geworden dat er verschil bestaat of kan bestaan tussen de intenties en het paradigma van de wetgever aan de ene kant, en de uitvoeringspraktijk aan de andere kant.

Ten tweede: wetten zijn niet altijd eenduidig. Op de kaarten hebben we bijvoorbeeld een onderscheid gemaakt tussen het inkomensdeel in de Participatiewet en het werkhervattingsdeel. Tijdens de conferentie is erover gesproken of, analoog hieraan, binnen de Wmo 2015 en Jeugdwet geen paradigma-onderscheid zou moeten worden gemaakt tussen het stuk dat gaat over het persoonsgebonden budget (financiële tegemoetkoming) en de rest van

de wet. Dit onderscheid hebben we uiteindelijk niet weergegeven op de kaarten, maar er valt zeker iets voor te zeggen.

Ten derde: taal speelt ons parten. Begrippen als ‘keuzegedrag’, ‘verantwoordelijkheid’ en ‘solidariteit’ zijn allesbehalve eenduidig.

Deze kanttekeningen leiden ertoe dat de uitkomsten niet ‘uniek’ en ‘hard’ zijn, maar een ‘doordachte’ en ‘zachte’ richting aangeven op welke punten en in welke mate de paradigma’s achter de drie wetten verschillen. De resultaten zijn eerder het begin van een gesprek hierover dan een uitkomst.

Ondanks deze kanttekeningen is er op basis van deze verkenning alvast één ondubbelzinnige conclusie te trekken. De paradigma’s van waaruit de drie wetten zijn gemaakt, verschillen van elkaar. Over de mate waarin dit het geval is, is op sommige onderdelen discussie mogelijk (en gewenst), maar dat de paradigma’s op belangrijke onderdelen verschillen is zonneklaar. Dit is tijdens de werkconferentie ook bevestigd.

Heeft het ook effect? Maakt het materieel iets uit of een wet geschreven wordt vanuit het ene of het andere paradigma? Om hier een vinger achter te krijgen voerden we met de denktank en later ook op de conferentie een gedachte-experiment uit. Uit de kaarten destilleerden we het paradigma achter de Wmo 2015, en dat achter de Participatiewet. Vervolgens vroegen we deelnemers om in groepsverband binnen een half uur een nieuwe Participatiewet te maken vanuit het paradigma van de Wmo 2015. En andere groepen vroegen we om razendsnel een nieuwe

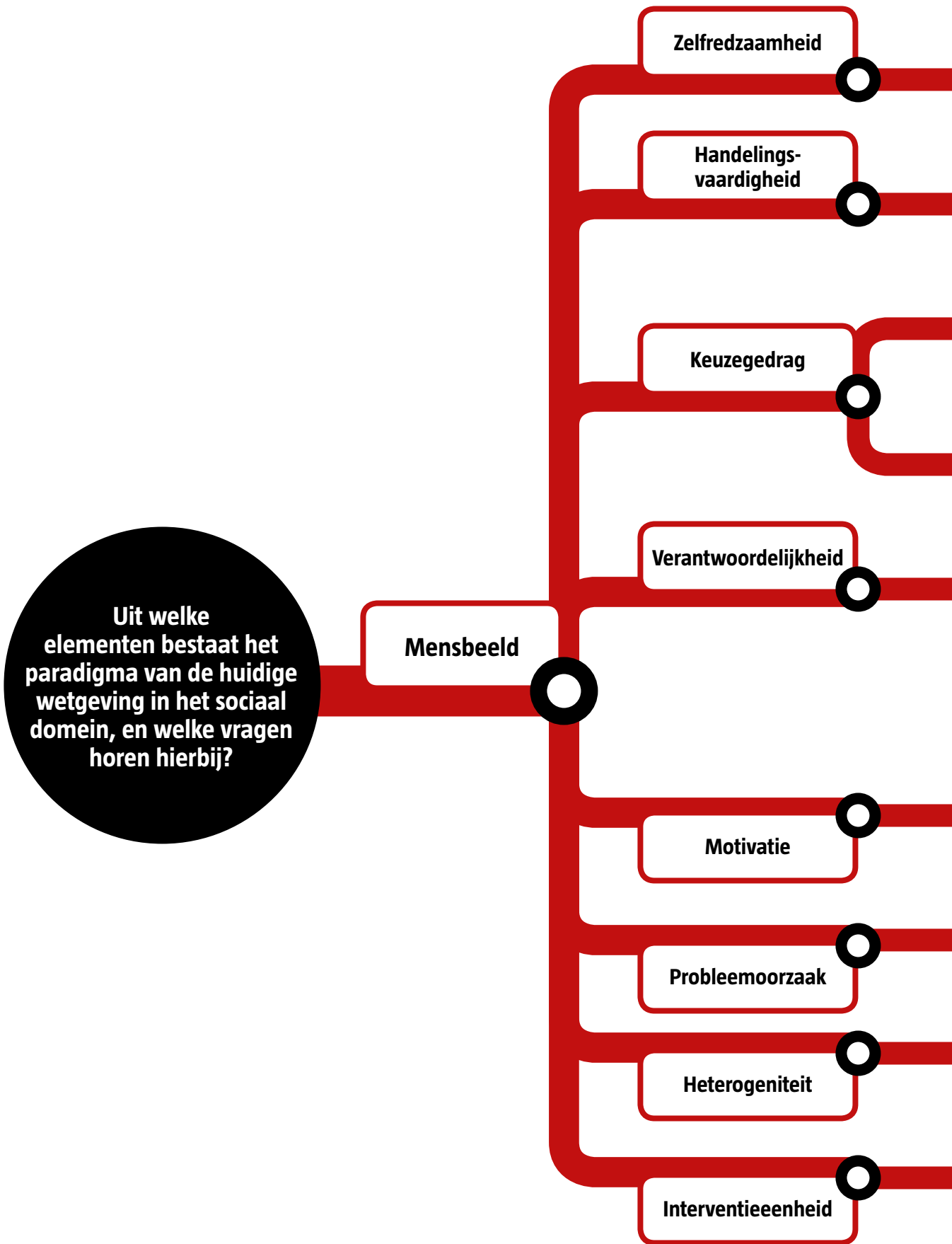
Wmo 2015 te maken vanuit het paradigma van de Participatiewet.

De exacte uitkomsten van dit gedachte-experiment doen er niet toe; het gaat om de richting, en die is dat mensen vanuit een ander paradigma komen tot materieel andere wetgeving. De tweede conclusie is daarom: van een paradigma gaat wel degelijk invloed uit op de inhoud van de wetgeving in het sociale domein.

1

Mensbeeld

Mensbeeld is de eerste van de drie hoofdcategorieën waaruit een paradigma is opgebouwd. Op de kaart op de volgende pagina's geven we van het mensbeeld de elementen weer waarover de wetgever veronderstellingen maakt en kan maken. De elementen zijn gegroepeerd in tweeën. Het bovenste deel van de kaart bevat elementen die in de drie wetten van het sociaal domein nagenoeg of geheel overeenkomen. Het onderste deel gaat juist over elementen die verschillen.

Elementen van het mensbeeld die nagenoeg identiek zijn in de drie wetten

Welke veronderstelling maakt de wetgever over de zelfredzaamheid van mensen?

- Mensen kunnen altijd op alle terreinen altijd voor zichzelf zorgen.
- Mensen kunnen op sommige momenten op sommige terreinen niet voor zichzelf zorgen.
- Mensen kunnen nooit voor zichzelf zorgen.

Wmo Pwet Jwet

Welke veronderstelling maakt de wetgever over de handelingsvaardigheid van mensen?

- Mensen zijn handelingsvaardig.
- Mensen zijn niet handelingsvaardig.

Wmo Pwet Jwet

Welke veronderstelling maakt de wetgever over de manier waarop mensen keuzes maken over hun leven?

- Mensen maken keuzes op basis van rationele overwegingen.
- Mensen zijn feilbaar in het maken van keuzes.
- Mensen maken keuzes op basis van irrationele overwegingen.

Wmo Pwet Jwet

Wat is volgens de wetgever de reden waarom mensen hun gedrag aanpassen?

- Wetten, regels en toezicht.
- Financiële prikkels.
- Behandeling.

Wmo Pwet Jwet

Wmo Pwet

Jwet

Hoe kijkt de wetgever aan tegen de verantwoordelijkheid van mensen voor het vinden van oplossingen?

- Mensen moeten zelf verantwoordelijkheid nemen.
- Mensen willen zelf verantwoordelijkheid nemen, maar kunnen het niet.

Wmo Pwet Jwet

Wmo (mensen met beperkingen) Jwet

Elementen van het mensbeeld die verschillen tussen de drie wetten

Welke veronderstelling maakt de wetgever over de motivatie van mensen om hulp te vragen?

- Mensen doen een beroep op de overheid uit calculerend eigenbelang.
- Mensen doen een beroep uit hulpbehoevendheid, maar hebben hun eigen belang scherp in het oog.
- Mensen doen een beroep op de overheid omdat ze hulp en ondersteuning nodig hebben.

Pwet I-deel

Wmo Jwet

Wmo Jwet

Wat ziet de wetgever als voornaamste oorzaak voor de problemen waarin mensen terecht komen?

- Problemen ontstaan doordat mensen feilbaar zijn in hun gedrag en keuzes.
- Problemen ontstaan door oorzaken die buiten de invloedssfeer van mensen liggen.

Pwet Jwet

Wmo Jwet

Welke veronderstelling maakt de wetgever over de variëteit in menselijke voorkeuren, keuzes en motivatie?

- Mensen zijn in dit opzicht allemaal gelijk.
- Mensen zijn in dit opzicht divers.

Pwet

Wmo Jwet

Welk interventie-eenheid wijst de wetgever aan als relevant?

- Het individu
- Het huishouden
- De sociale omgeving

Wmo Jwet Pwet W-deel

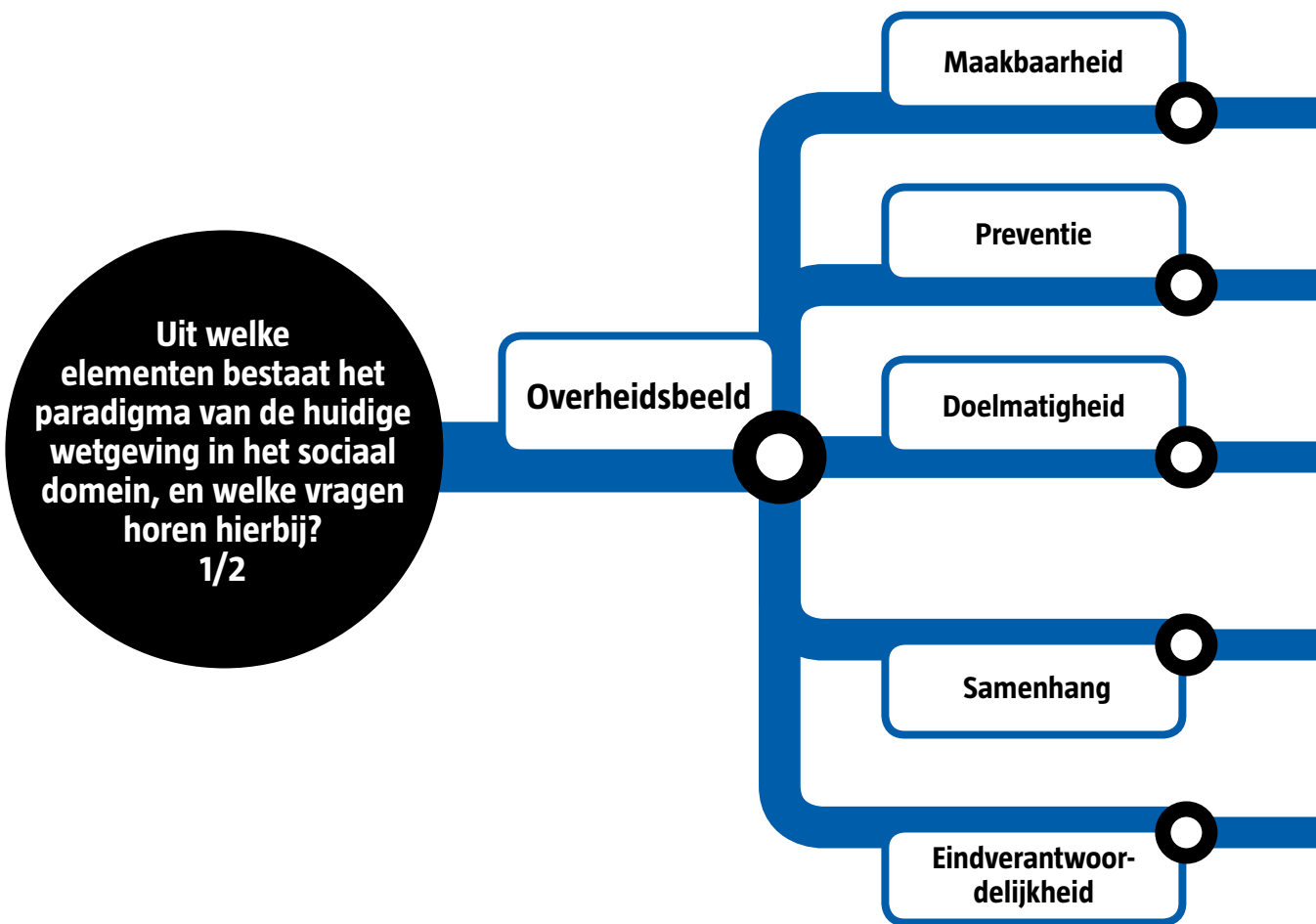
Wmo: bij de beoordeling is de huishoudsituatie relevant Pwet I-deel Jwet (gezin)

Wmo: bij de beoordeling wordt gekeken wat de sociale omgeving kan bijdragen Jwet

Overheidsbeeld

Overheidsbeeld is de tweede van de drie hoofdcategorieën waaruit een paradigma is opgebouwd. Op twee kaarten op de volgende pagina's geven we van het overheidsbeeld de elementen weer waarover de wetgever veronderstellingen maakt en kan maken. De elementen zijn gegroepeerd in tweeën. De eerste kaart bevat elementen die in de drie wetten van het sociaal domein nagenoeg of geheel overeenkomen. De tweede kaart gaat juist over elementen die verschillen.

Elementen van het overheidsbeeld die nagenoeg identiek zijn in de drie wetten

Welke veronderstelling doet de wetgever over de maakbaarheid van de situatie van mensen?

- De overheid kan de gewenste situatie voor mensen creëren.
- De overheid kan de gewenste situatie voor mensen ten dele creëren.
- De overheid kan de gewenste situatie voor mensen niet creëren.

Wmo Pwet Jwet

Welke rol ziet de wetgever voor de overheid in de samenleving?

- De overheid moet vooral problemen oplossen.
- De overheid moet vooral voorkomen dat problemen ontstaan.

Wmo Pwet Jwet

Jwet

Hoe beoordeelt de wetgever doelmatigheid?

- Kosteneffectiviteit binnen ons ministerie.
- Kosteneffectiviteit voor de overheid als geheel.
- Welvaart (in ruime zin) voor de hele samenleving.

Wmo Pwet Jwet

Jwet

In welke mate houdt de wetgever rekening met effecten op andere domeinen (beleidsexternaliteit)?

- Niet
- Een beetje
- Wel

Wmo Pwet

Jwet

Wie is volgens de wetgever eindverantwoordelijk voor de behaalde resultaten?

- Mensen zijn altijd zelf eindverantwoordelijk.
- De overheid is in sommige gevallen verantwoordelijk.
- De overheid is eindverantwoordelijk.

Wmo Pwet Jwet

Wmo (beide: bemoeizorg) Jwet

**Uit welke
elementen bestaat het
paradigma van de huidige
wetgeving in het sociaal
domein, en welke vragen
horen hierbij?**
2/2

Overheidsbeeld

Verantwoordelijkheid

Rol

Reikwijdte

Wederkerigheid

Dwang

Handhaven

Beleidsvrijheid

Uitvoeringsvrijheid

Elementen van het overheidsbeeld die verschillen tussen de drie wetten

Welke verantwoordelijkheid ziet de wetgever voor de overheid ten opzichte van mensen?

- De overheid moet mensen verzorgen.
- De overheid moet mensen versterken.
- De overheid moet mensen verheffen.
- De overheid moet mensen activeren.
- De overheid moet mensen compenseren voor wat ze zelf niet kunnen.
- De overheid moet mensen met rust laten.
- De overheid moet wetten en regels handhaven tegenover mensen.

Wmo Jwet

Wmo Pwet Jwet

Wmo Jwet

Wmo Pwet Jwet

Wmo Jwet

Pwet

Welke rol dicht de wetgever de overheid toe?

- De overheid faciliteert mensen om hun problemen op te lossen.
- De overheid controleert of mensen hun problemen zo veel als mogelijk zelf oplossen.

Wmo Jwet Pwet W-deel

Pwet I-deel

Hoe breed kijkt de wetgever naar de omstandigheden van mensen?

- Breed, het gaat om integrale ondersteuning bij het leven.
- Smal, het gaat om het aspect dat centraal staat in deze wet.

Wmo Jwet

Pwet

Wat is de veronderstelling van de wetgever over het leveren van een tegenprestatie?

- Mensen moeten een maatschappelijke tegenprestatie leveren.
- Moeten moeten een inkomensafhankelijke eigen bijdrage betalen.
- Mensen hoeven geen tegenprestatie te leveren.

Pwet

Wmo

Jwet

Welke opvatting hanteert de wetgever ten aanzien van het dwingen van mensen tot 'goed gedrag'?

- De overheid moet mensen dwingen tot het goede gedrag.
- De overheid mag mensen met drang aanzetten tot het goede gedrag.
- De overheid mag goed gedrag alleen stimuleren of afdwingen via de rechter.

Pwet W-deel

Wmo Jwet

Welke rol ziet de wetgever voor de overheid als mensen zich niet aan de regels houden?

- We leggen deze mensen een sanctie op.
- We leggen deze mensen geen sanctie op.
- We leggen deze mensen alleen na rechterlijke uitspraak een sanctie op.

Pwet

Wmo

Jwet (om het kind te beschermen)

In welke mate geeft de wetgever de gemeente beleidsvrijheid?

- De gemeente heeft niet of nauwelijks beleidsvrijheid.
- De gemeente heeft enige beleidsvrijheid binnen strakke kaders.
- De gemeente kan de wet vrij invullen.

Pwet I-deel

Jwet Pwet W-deel

Wmo

In welke mate geeft de wetgever de gemeente vrijheid om taken uit te voeren?

- De gemeente is aangewezen als uitvoerder.
- De gemeente is vrij om taken zelf uit te voeren of anders te organiseren.

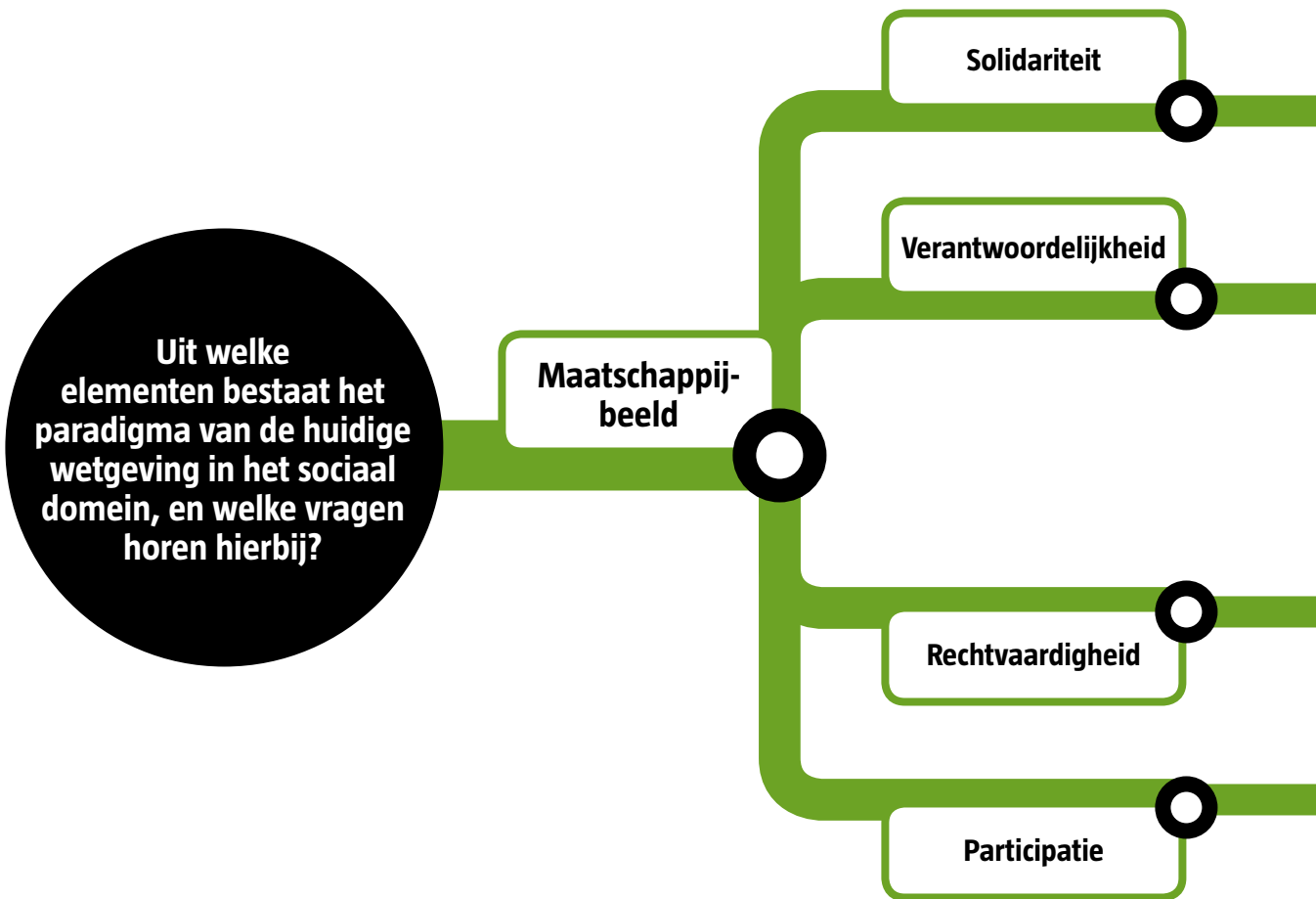
Wmo Pwet I-deel

Jwet Pwet W-deel

3

Maatschappijbeeld

Maatschappijbeeld is de derde van de drie hoofdcategorieën waaruit een paradigma is opgebouwd. Op de kaart op de volgende pagina's geven we van het maatschappij beeld de elementen weer waarover de wetgever veronderstellingen maakt en kan maken. De elementen zijn gegroepeerd in tweeën. Het bovenste deel van de kaart bevat elementen die in de drie wetten van het sociaal domein nagenoeg of geheel overeenkomen. Het onderste deel gaat juist over elementen die verschillen.

Elementen van het maatschappijbeeld die nagenoeg identiek zijn in de drie wetten

Wat veronderstelt de wetgever over de motivatie van belastingbetalers?

- Solidariteit
- Egoïsme
- Solidariteit en weloverwogen eigen belang

Wmo Pwet Jwet

Welke partij ziet de wetgever als eerst aangewezen verantwoordelijk voor de beoogde resultaten?

- De overheid
- De mensen zelf
- Het maatschappelijk middenveld

Wmo Pwet Jwet

Elementen van het maatschappijbeeld die verschillen tussen de drie wetten

Welke (maatschappelijke) opvatting over rechtmatigheid veronderstelt de wetgever?

- Mensen zijn verschillend en daarom krijgt ieder het zijne.
- Mensen zijn verschillend maar ieder wordt gelijk behandeld.

Wmo Jwet Pwet W-deel

Pwet I-deel

Hoe kijkt de wetgever aan tegen participatie?

- Arbeidsparticipatie (regulier betaald werk) is het hoogste doel.
- Maatschappelijke participatie is het hoogste doel.

Pwet

Wmo Jwet

Tot slot

Deze verkenning heeft duidelijk gemaakt dat de wetgevingsparadigma's van drie wetten in het sociale domein van elkaar verschillen en met een gedachte-experiment hebben we aannemelijk gemaakt dat wetgevingsparadigma's invloed hebben op de materiële wetgeving.

Hoe nu verder? In de loop van deze verkenning is een aantal vervolgvragen aan de orde gekomen.

- ❶ Het eerste thema is empirie. De vraag is, in welke mate de gebruikers van wetgeving in het sociale domein overlappen. Deze vraag geldt uiteraard niet alleen de drie hier bekeken wetten, maar alle wetgeving in het sociale domein. Het gaat bij de overlap om twee dimensies: aantallen gebruikers, én de hiermee gemoeide kosten. Tijdens de conferentie kwam naar voren dat de overlap in kosten veel groter is dan die in aantallen gebruikers. De veronderstelling is dat een relatief klein aantal mensen grootverbruiker is van alle wetgeving in het sociale domein. De vraag is dus, klopt deze veronderstelling? En wat betekent dat?
- ❷ Het tweede thema is het paradigma zelf. Is het nuttig om te komen tot één wetgevingsparadigma in het sociale domein? Uit welke smaken kan dan worden gekozen, welke (intern consistente) varianten zijn hiervoor beschikbaar? Hoe kunnen deze varianten zoveel mogelijk worden gestoeld op inzichten uit de wetenschap?
- ❸ Het derde thema is de uitvoeringspraktijk. Zijn er gemeenten, of wijken binnen gemeenten, die er

uitzonderlijk goed in slagen integraal te werken? Vanuit welk 'uitvoeringsparadigma' werken zij dan? Welke elementen uit dit uitvoeringsparadigma kunnen verankerd worden in wetgeving?

❹ Het vierde thema is pragmatischer van aard en sorteert voor op de antwoorden uit de eerste drie thema's. De vraag is hier: Hoe zou één wet voor (een beperkte groep veelgebruikers in) het sociaal domein er uit kunnen zien? Desgewenst in een aantal smaken.

De denktank vindt het verstandig met deze vervolgvragen aan het werk te gaan, op een nader te bepalen manier. Hier zijn zwaarwegende argumenten voor:

- De paradigmaverschillen staan een goede publieke dienstverlening en het leveren van maatwerkvoorzieningen in de weg.
- De problemen in de publieke dienstverlening veroorzaken onnodig leed bij de groep mensen die al het minst weerbaar is.
- De paradigmaverschillen leiden tot onnodig hoge uitvoerings- en programmakosten.
- De paradigmaverschillen veroorzaken werkdruk, onzekerheid en frustratie bij de uitvoerders.

Gertrude van Driesten,
Senior Zorg De Argumentenfabriek
Frank Kalshoven,
Directeur De Argumentenfabriek

Vaste deelnemers denktank

De kern van de denktank met wie we dit project hebben uitgevoerd, bestaat uit de volgende personen. We willen hen en ook de mensen die incidenteel hebben meegedacht bij dit project bedanken voor hun inzet en denkwerk.

Marjan Jellema	<i>Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid</i>
Esther van der Voort	<i>Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid</i>
Marcel Einerhand	<i>Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid</i>
Masood Hamidi	<i>Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid</i>
Hanneke Oostenbrugge-Landman	<i>Ministerie van VWS</i>
André Schoorl	<i>Ministerie van VWS</i>
Gerard Witsmeer	<i>Ministerie van Binnenlandse Zaken</i>
Mieke Maas	<i>Ministerie van Binnenlandse Zaken</i>
Etienne van Koningsbruggen	<i>Ministerie van Justitie en Veiligheid</i>
Marijke Kop	<i>Belastingdienst</i>
Hans Weggemans	<i>Citydeal Inclusieve stad</i>
Helga Koper	<i>Platform 31</i>

